

STADSBYGGNADS
KONTORET

Planavdelningen
Anna Rex
Tfn 08-508 27 596

SAMRÅDSREDOGÖRELSE 1 (16)
2009-07-27 Dp 2008-01165-54

Detaljplan för område vid
Nybohovsbacken, del av Liljeholmen 1:1 m.fl.
i stadsdelen Liljeholmen
i Stockholm
Dp 2008-01165-54

INNEHÅLL

1. **Sammanfattning av synpunkter och Stadsbyggnadskontorets ställningstagande**
2. **Hur programsamrådet bedrivits**
3. **Hur plansamrådet bedrivits**
4. **Länsstyrelsen**
5. **Lantmäterimyndigheten**
6. **Sakägare och boende**
7. **Remissinstanser och övriga intresseföreningar**

1. **Sammanfattning av synpunkter och Stadsbyggnadskontorets ställningstagande**

Sammanfattning av synpunkter

Totalt har 68 yttranden inkommit från sakägare och berörda under samrådstiden. Ca 20 % av yttrandena ser några, ibland flera positiva aspekter med förslaget, men även förbättringsmöjligheter. Ca 80 % av yttrandena är kritiska eller mycket kritiska till förslaget. 10 skrivelser har inkommit med bifogade protestlistor undertecknade med drygt 700 namnunderskrifter. Före samrådstidens start inkom yttranden och protestlistor med drygt 200 namnunderskrifter.

Framförd kritik och förslag till förbättringsmöjligheter handlar framförallt om:

- Bevara grönområdet vid bollplanen. Stryk område C
- Bevara utsikten från husen och parkeringen. Bygg lägre och glesare.
- Ta bort de översta husen närmast de befintliga
- Problem med bergbanans kapacitet
- Förslaget stämmer inte med Nybohovs arkitektoniska karaktär
- Risk för fler bilar, ökat problem med parkering, ökat buller och sämre luft
- Jobbigt under byggtiden

Godkänt dokument - Susanne Lindh, Stadsbyggnadskontoret Stockholm, 2009-11-17. Dnr 2008-01165

Godkänt dokument - Susanne Lindh, Stadsbyggnadskontoret Stockholm, 2009-11-17. Dnr 2008-01165

Godkänt dokument - Susanne Lindh, Stadsbyggnadskontoret Stockholm, 2009-11-17. Dnr 2008-01165

Godkänt dokument - Susanne Lindh, Stadsbyggnadskontoret Stockholm, 2009-11-17. Dnr 2008-01165

Godkänt dokument - Susanne Lindh, Stadsbyggnadskontoret Stockholm, 2009-11-17. Dnr 2008-01165

Godkänt dokument - Susanne Lindh, Stadsbyggnadskontoret Stockholm, 2009-11-17. Dnr 2008-01165

Godkänt dokument - Susanne Lindh, Stadsbyggnadskontoret Stockholm, 2009-11-17. Dnr 2008-01165

Godkänt dokument - Susanne Lindh, Stadsbyggnadskontoret Stockholm, 2009-11-17. Dnr 2008-01165

Bergbanan/kollektivtrafiktillgänglighet

Under det fortsatta planarbetet kommer SL engageras ytterligare i processen för att utreda möjligheterna att utveckla busskapaciteten till och från Nybohov.

Ny bebyggelse i relation till Nybohovs arkitektur

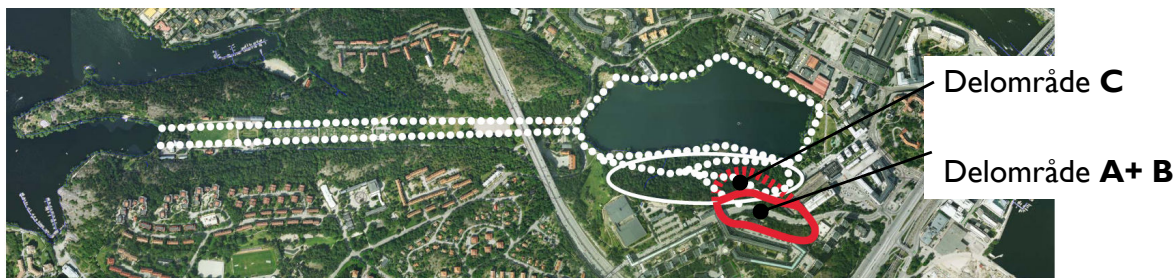
Förslagets arkitektur är under utveckling. I det fortsatta arbetet kommer arkitekturen vidareutvecklas med avseende på bland annat volymerna, mellanrummen mellan byggnaderna och husens färger.

Störningar under byggtiden

Exploateringen kommer att medföra vissa störningar för de närboende. Staden och byggherrarna känner till de närboendes situation som under många år varit drabbad av en rad störningar i form av olika byggprojekt. Byggherrarna har uppmanats att samordna byggskedet och på så vis begränsa den totala byggtiden.

Ekbacken vid bollplanen/område C

Genom samrådsplanens delområde A och B uppnås syftet med planen. Genom exploateringen på vardera sidan om Nybohovsbacken skapas den eftersökta kopplingen mellan Nybohov och Liljeholmen, en stadsmässig gata skapas med verksamheter i gatuplan. Exploateringen kan rymma både en förskola med fin gård i anslutning till grönområdet och ca 150 mycket attraktiva bostäder med fin utsikt. Genom bebyggelsen i delområde B uppnås också en ökad informell kontroll och därmed ökad trygghet i grönområdet, eftersom lägenheterna har fönster och balkonger mot natursidan.

Detaljplanens område C representerar en viktig del med skogskaraktär i det grönområde som löper runt sjön Trekanten och ut till Vinterviken. Det är ett mycket väl använt promenad- och rekreationsstråk som har god tillgänglighet via flera kollektivtrafikpunkter. I samband med de stora stadsutvecklingsprojekten i närområdet Liljeholmen, Lövholmen och Årstadal, återkommer ständigt frågan om att lösa grönytetillgången. Genom det befintliga stråket runt Trekanten och ut till Vinterviken finns en stor del av grönyttebehovet tillgodosett. Exploateringskontoret bedömer det även som långsiktigt ekonomiskt fördelaktigt att utnyttja befintliga grönområden eftersom nyskapande av grönområden är relativt kostsamt.

Om planens delområde C exploateras innebär det att:

- + ca 40-60 extra lägenheter kan skapas
- + en förskola kan skapas

- + förbättrad trygghet i de delar som blir kvar av naturområdet
- kostsamt vägbygge
- en bollplan försvinner
- del av ett kollektivtrafiknära naturområde försvinner
- ca 40 ekar i ett viktigt rekreatiionsstråk måste tas bort

Om planens delområde C inte exploateras innebär det att:

- total ca 20-40 färre lägenheter inom planområdet
- + en stadsmässig förskola i entré- och souterrängplan på stadsvillorna
- + kostsamt vägbygge undviks
- + bollplanen kan utvecklas som en del av promenad- och rekreatiionsstråket
- + grönområdet med sin skogskaraktär och ekar bevaras som rekreatiionsstråk för de närbelägna stadsutvecklingsområdena Lövholmen, Liljeholmen, Årstadal
- + kompensation med ett hus och längre huskroppar kan ge 20-40 lgh

2. Hur programsamrådet bedrivits

Under 2007 genomförde exploateringskontoret ett parallellt uppdrag för att få fram ett underlag för eventuell ny bebyggelses struktur i området vid Nybohovsbacken. White Arkitekters förslag ansågs ha bäst förutsättningar att skapa en attraktiv bostadsmiljö och samtidigt bidra till ökad attraktivitet och trygghet i det offentliga rummet mellan Liljeholmstorget och Nybohovsbacken. I februari 2008 gavs en markanvisning till Svenska Bostäder och Besqab för att studera möjligheten till nya bostäder på platsen.

Översiktsplan 99 och byggnadsordningen

Eftersom området vid Nybohovsbacken redovisas i gällande översiktsplan för Stockholm (ÖP 99) som del av stadsutvecklingsområdet Lövholmen-Liljeholmen-Årstadal, har inget särskilt program för området tagits fram.

De olika delområdena inom stadsutvecklingsområdet Lövholmen-Liljeholmen-Årstadal, ska med sina olika karaktärer tillsammans bilda en stadsdel med bostäder, arbetsplatser, service och parker. I ÖP 99 anges markanvändningen av grönområdet norr om Nybohov, som delvis berörs av nu aktuellt planförslag, som natur och park.

I byggnadsordningen klassificeras Nybohov som tunnelbanestad. Tidstypiska drag för denna bebyggelse från omkring 1960 är bland annat de höga punkt-husen i kombination med lägre lameller, samt de grönytor som omger området.

Pågående och tidigare projekt

Stadsutvecklingsområdena Liljeholmen och Lövholmen

Stadsutvecklingsområdet Liljeholmen kommer, när det är fullt utbyggt, att rymma ca 4 500 nya lägenheter samt arbetsplatser för ytterligare drygt 7 000 personer. Området sträcker sig från Liljeholmstorget över Södertäljevägen via Årstadal, Liljeholmskajen, Sjövikshöjden till Årstaberg. När alla lägenheter inom stadsutvecklingsområdet färdigställts, rymmer de i en blandad stadsbygd;

genom en tät kvartersstad i Årstadal-Liljeholmskajen och en öppnare struktur på bergen ovanför på Sjövikshöjden, i kv Årstaberg och på Nybodahöjden.

Under sommaren 2008 genomfördes ett programarbete för Lövholmen, norr om sjön Trekanten, som syftar till att omvandla en del av arbetsområdet till en blandad tät stadsbygd med nya bostäder.

Liljeholmstorget

På Liljeholmstorget pågår byggnationen av en ny butiksgalleria som kommer att rymma ca 80 butiker då den öppnas hösten 2009. Ovanpå gallerian rymmer 70 lägenheter och på torget finns ytterligare 350. I anslutning till torget ligger det före detta Nutekhuset som kommer att byggas om och till, och rymma flera hundra arbetsplatser.

I början av 2000-talet överdäckades tunnelbanestationen på torget med ett bostadskvarter och ny bussterminal i anslutning till tunnelbanan. För närvarande diskuteras en överdäckning av spårområdet söder om den äldre tunnelbanentrén på torget. Denna överdäckning skulle kunna rymma kommersiella lokaler och bostäder. Hur detta kan göras och när det skulle kunna ske studeras vidare under 2009, parallellt med nu aktuell plan för bostäder vid Nybohovsbacken. Det kan bli aktuellt att samordna de två projekten tydligare inför en eventuell utställning av planen för området vid Nybohovsbacken.

3. Hur plansamrådet bedrivits

Stadsbyggnadsnämnden gav i april 2008 stadsbyggnadskontoret i uppdrag att påbörja planarbete för området vid Nybohovsbacken med det vinnande förslaget från det parallella uppdraget som underlag för områdets struktur. Planförslaget var på samråd under perioden 3 juni – 31 augusti 2009. Under tiden fanns förslaget utställt på Tekniska nämndhuset och även tillgängligt på kommunens webbsida.

Ett samrådsmöte hölls genom öppet hus den 10 juni 2009 i Nybohovsskolans matsal. Vid det öppna huset fanns representanter från stadsbyggnadskontorets planavdelning, exploateringskontoret, landskapsarkitekter, trafikplanerare, ekolog, byggnadsarkitekt samt representanter från byggföretagen. Det öppna huset var välbesökt med hundratalet intresserade och berörda. Information om samrådet och samrådsmötet skedde genom annons i lokaltidningen Mitt i, samt genom anslag i området.

4. Länsstyrelsen

Länsstyrelsen delar stadens uppfattning att betydande miljöpåverkan inte torde föreligga för genomförandet av aktuell plan.

Länsstyrelsen anser att det inte framgår om planens bullerbestämmelser kan klaras. Hel inglasning av balkong kan inte accepteras för att uppnå riktvärdena. Upp till 75 % inglasning kan i det aktuella fallet vara tillämpligt.

Staden bör överväga ljudklass B för dämpning av ljudnivåerna inomhus.

Förskoletomten ska ha områden för lek och utevistelse med högst 55 dB(A) ekv ljudnivå.

5. Lantmäterimyndigheten

Genomförandet av planen skulle förenklas om den del av Reservoiren 1 som inte ingår i planområdet antingen läggs som parkmark alternativt förs över till Reservoiren 2. För att förenkla fastighetsbildning bör handlingarna kompletteras enligt förslag (se remissvaret).

6. Sakägare och boende

Nedan följer en sammanfattning av de huvudsakliga synpunkterna i inkomna skrivelser från sakägare och boende som berör aktuellt planärende. Förslag och synpunkter på sådant som ligger utanför det som berör och behandlas i planprocessen för det aktuella ärendet finns inte med i sammanfattningen.

9 skrivelser med lika innehåll och totalt 613 namnunderskrifter Protesterar mot byggplanerna. Föreslagen bebyggelse är för omfattande och kompakt för att passa ihop med den befintliga. Förslaget innebär ett brutalt intrång i landskapet och en alltför hög grad av exploatering som kommer förvanska områdets karaktär. Området har ett kulturhistoriskt värde enligt Stadsmuseets grönklassning. Bebyggelsen bör underordnas trädgränsen. Anser att mellanrummen mellan husen i Nybohovsbacken ska vara offentliga. Eventuell unik mosska ska det självklart tas hänsyn till. Vill ha kvar naturmarken kompletterad med trappförbindelser, lekplatser och sittplatser mellan Nybohovsbacken och Nybohovsgränd. Önskar fler trappförbindelser på tvärs nedför berget. Anser att området runt bollplanen över huvudtaget inte ska bebyggas. Dra tillbaka det liggande förslaget. Nybohovsbacken kan bebyggas, men lägre glesare och med offentliga mellanrum.

Hamid Salehian (Nybohovsgränd 20) Man bör planera att ersätta hissbanan, som redan nu är övertrafikerad.

Georg Schillén (Nybohovsbacken 65) önskar att en samlingslokal för PRO med flera planeras in som kan lånas per timme för en överkomlig avgift.

Anton Persson (Nybohovsbacken 65) Den nuvarande barriären upplöses. En viktig kvalitet är separeringen mellan grönområdet och bostadsbebyggelsen.

Julius Azoth (Nybohovsbacken 65) vill ha kvar naturområdet vid Trekanten. Det ska inte byggas där över huvud taget.

Kjell Johansson & Ann Lindgren Johansson (Gröndal) Hela områdets karaktär ändras. Beklagat och fördömt exploateringen av grönområdet. Det får inte hända.

Marja Dickman (Nybohovsgränd 18) Det blir för mycket folk (snedhissen). Vi på gränden förlorar utsikten över Trekanten. Varför inte bygga på södra sidan?

Christina Sjö Ekstrand (Nybohovsgränd 10) För mycket hus. Grönområden försvinner.

Lennart Westman (Nybohovsgränd 24) För mycket bostäder och hus. Dom täcker utsikten.

Leo Malaxos (Nybohovsgränd 44) är en stor anhängare av förslaget och tycker om arkitekturen och skönheten i bygget.

Bo Laurin (Nybohovsgränd 6) Ta bort etagelägenheterna på berghusen så att befintlig bebyggelse kan behålla sin luftiga utsikt och skyline.

David Aurelius (Nybohovsgatan 18) Tragiskt misstag att betongisera våra parklägen. Projektet hotar att överskugga Trekantens parkland. Redan för mycket folk för hissbanan. Gör inte det.

Björn Ahlqvist (Hägersten) Det planeras daghem men inte skolor. Dagens föräldrar väljer bostad efter skola inte daghem.

Viola Andersson & Gunnar Andersson (Nybohovsgränd 4) Fick 1960 veta att berget inte håller för någon ny bebyggelse på grund av befintliga tunnlar. Den befintliga utsikten kommer att begränsas. Oro för nya sprängningsarbeten. Nybohovsbacken borde inte få bebyggas. Eventuellt kan byggnation göras vid bollplanen om höjden understiger stenmuren mot Nybohovsbacken. Snedhissens kapacitet är dålig redan i dagsläget. motsätter sig den planerade byggnationen.

Magnus Timan (Nybohovsgränd 4) protesterar mot ytterligare förtätning av Nybohov. I dag är det köbildning för att komma med snedhissen. Byggnader i Nybohovsbacken vore en katastrof.

Rolf Janzén (Nybohovsbacken 52) anser att bebyggelsen ska hålla sig under nivån på parkeringen på Nybohovsgränd.

David Valas stödjer nybyggnationen. Gångvägen mellan Nybohovsberget och tunnelbanan önskas bli mer anpassad efter hur folk går. Med trappor den kortaste vägen och en slingrande väg för de som tar sig fram på hjul. Önskar träd som kompensation vid förskolan Pytsen. Nybohovshissen skulle kunna optimeras. Bra med en sammanslagning av Liljeholmen och Nybohov. Nybebyggelsen skapar trygghet, ökar värdet på fastigheterna och Nybohovsberget blir mer attraktivt. Ett större kundunderlag vore bra för närbutikerna på berget. Nybebyggelsen skulle bidra till ett mer attraktivt och användbart naturområde som alla skulle kunna trivas i.

Elly Thunberg (Nybohovsbacken 85) Tidigare ny-, om- och tillbyggnader i området har varit mycket störande. Har förlorat utsikten över vattnet. Tidigare förtätningar har medfört en stor ökning av antalet boende, bilar och trafik. Avvisar med skärpa planerna på att bebygga den gröna lungan och gångvägen från Nybohovsbacken.

Ulla och Åke Andersson (Nybohovsgränd 4) vill inte ha något nytt område. Den nya bebyggelsen innebär en överexploatering av Nybohovsområdet. Inga grönområden finns i Nybohov utom det som ska bebyggas. Hur ska trafikproblemen lösas som idag har stora svårigheter? Bygg på Årstafältet.

Patrik & Linda Andersson Hammarbäck (Nybohovsgränd 4) Flytta byggnationen av bostäder till grönområde Hägerstensvägen och skolan Pytsen. Förskolan är bra. Fixa alternativ väg upp till backen. Utnyttja vattencisternerna till sport- och relaxavdelning. Tvinga föreningen i bergbanehuset att måla om. Bygg badplatsmöjlighet vid Trekanten.

Linda Isaksson (Nybohovsbacken 73) Trevligt att det byggs i backen upp. Området kommer att kännas tryggare. Mycket positivt med en förskola som ligger bra till.

Anna Schastnaya & Vlad Boudarev (Nybohovsbacken 72) är helst emot planerade byggnader vid Trekanten, tom förskolan. Det är ett jättefint parkområde som vi vill ha kvar.

Christofer Lewald (Nybohovsgränd 4) De översta fem husen tar bort Nybohovs utsikt. Ett v-format hus föreslås som följer Nybohovsbacken och förskolebacken. Önskvärt att förse stadsvillorna med sedumtak. Bebyggelse som inte stör utsikten är bra. Bra att bollplanen blir förskola.

Lina Walfridsson (Nybohovsgränd 4) Ta bort de översta våningarna på de fyra västligaste berghusen och gör takterrass för alla. De översta fem husen längs Nybohovsbacken förstör utsikten för väldigt många och sänker värdet.

Nevert & Sonja Schmidt (Nybohovsbacken 99) Bygg berghusen lägre så att utsikten ej påverkas. Bra med fler bostäder. Det behövs och ökar värdet av Liljeholmen. Hissbanan kommer ej räcka till. Räcker ej idag. Bra med en förskola.

Yamile Limache & Birger Ek (Nybohovsbacken 70) Vill inte ha bebyggelse vid sjön. Max en förskola vid bollplanen. Bygg mot motorvägen/Liljeholmsbron. Bygg mittemot fd Street, ta bort fabriksområdet. Små hus upp mot Nybohov ok.

Göran Donnersjö (Nybohovsbacken 65) Förslaget verkar genomtänkt och trevligt. Hoppas det hela blir genomfört.

Annette Fahlsten (Nybohovsgränd 8) En rejäl bit orörd natur förloras. Luftkvaliteten kommer att försämrast. Utsiktsplatsen med panoramavy över stan förloras. Nybohovs unika boendemiljö förvanskas genom att rymd och luft byggs bort. Nybohovsberget kommer att förlora sin identitet. Syftet med planerade bebyggelse skönmålas i planbeskrivningen medan ekonomiska motiv inte redovisas. Parkområdet blir inte tryggare och trivsammare och den offentliga miljön blir inte mer attraktiv. Förslaget innebär en för hög exploateringsgrad och ett okänsligt ingrepp i naturen. Lämpligt förhållningssätt till den befintliga bebyggelsen saknas. Förslaget är helt okänsligt och underordnar sig eller samspelar inte med befintlig bebyggelse. Slentrianmässigt kopierat från Nybodahöjden. Den övre delen av Nybohovsbacken ska bebyggas glest så att Liljeholmens täta kvartersstruktur successivt glesas ur mot Nybohov. Anser att den västra sidan av backen mot bollplanen inte bebyggs. Ny bebyggelse bör understiga höjden på muren vid parkeringsplatsen för att bevara utsikten från parkeringsplatsen. Skogsområdet runt bollplanen ska inte alls bebyggas. Är orolig för att en eventuell unik mossa på östra delen av berget mellan Nybohovsbacken och Nybohovsgränd glöms bort.

Annette Fahlsten (Nybohovsgränd 8) I det liggande förslaget försvinner alldeles för stor del av det gröna täcket som bäddar in Nybohovsberget. Den kompletterande bebyggelsen i backen bör istället smygas in i grönskan. Även backens utformning är något att vara rädd om. Gaturummet som bildats i nedre delen av backen är redan förstörd av den nya gallerian som har karaktären av trist bakgård, ett plåtskjul i mastodontformat. Detta rimmar illa med ambitionen att göra den offentliga miljön tryggare och trivsammare. Promenaden i Nybohovsbacken bör ingå som en av höjdpunkterna i promenadstaden. Förslaget bör omarbetas utifrån dessa kvaliteter: Luftighet och grönska kring bebyggelsen bibehålls. De två översta berghusen bör utgå eller byggas lägre. Berghusens höjd bör inte överstiga murkrönet. Utsikten från Nybohovsbacken och gränd bör bevaras. Stadsvillorna bör utgå. Parkhusen bör inte byggas.

Brf Nybohovet 100 (Arne Larsmo, Alan Deswar, Herje Larson, Fatma Larsson, Jeanette Rosman, Anders Sandberg) Ett stort problem för bostadsrättsinnehavare och hyresgäster är svårigheter att kunna parkera sin bil i närheten av sin bo-

stad. Tillgången till garage- och parkeringsplatser är väldigt liten, nästan obefintlig. De flesta vill kunna se sin bil från lägenhetsfönstret, vilket gör att många kommer vilja parkera på gatan, på Nybohovsbacken. Det är viktigt att Nybohovsbacken bredd är kvar. Om träd behöver planteras på Nybohovsbacken för att minska antalet vi nybyggnationen bör istället antalet lägenheter i grönområdet minskas. Snedställda p-platser önskas. Om ett utökat antal p-platser beaktas i förslaget är vi positiva. Vi tror att de nya lägenheterna efter Nybohovsbacken kommer bidra till ökad trivsel och trygghet i området.

Ulla & Åke Andersson (Nybohovsgränd 4) anser att den föreslagna bebyggelsen innebär en överexploatering. Området som ska bebyggas är Nybohovs enda grönområde. Hur ska trafikproblemen lösas som i dag har stora svårigheter?

Ingela Henström (Nybohovsgränd 16) upplevde samrådsmötet snarare som ett informationsmöte med möjlighet för den enskilde att ställa frågor, men man missar helheten. Att bygga bostäder på naturmarken vid Trekantsbranten är dumdrigt och befängt. Denna del av Nybohov är en oas. En byggnation i denna del av Nybohov är nästintill ett miljöbrott. Blir inte tryggare med bebyggelsen. Byggnationen i Nybohovsbacken är för kompakt. Boende i Nybohov vill inte bli mer stadlika. Bygg inte på båda sidor om Nybohovsbacken. Spara den råa bergskammen. Önskar en konsekvensbeskrivning som inbegriper även den äldre bebyggelsen. Modifiera husens volym och placering. Dags för ansvariga politiker att stanna upp ett tag.

Attila Szélenyi samt 3 namnunderskrifter (Nybohovsbacken 31) Protesterar stark mot en del av byggplanerna och mot att en stor del naturmark skövlas bort. Är i princip positivt inställd till att sammanlänka Nybohov med Liljeholmen längs den ödsliga vägsträckan. De föreslagna berghusen bör vara max 4 våningar, liksom stadsvillorna. Även berghusen bör följa terrängen. Ta bort det nedersta berghuset och öka möjligen avståndet mellan dem. Stadsvillorna är bra. Helt emot att parhusen och förskolan på område C ska byggas. Bygg en fin park och lekpark istället för bollplanen. Alternativt bygg om till en konstgräsplan i kombination med liten lekpark. Genom att stadsvillorna byggs uppstår en koppling till parken och den otrygga situationen skulle vara borta. En byggsatsning ska helst tillföra mervärden, inte skada naturen, miljövärden och stadsbilden. Man ska inte försämra de redan boendes situation. Föreslagna kompensationer utgör var för sig och även tillsammans en väldigt klen, nästan värdelös kompenserings för stadsdelen. Undvik att hugga ner vacker viktig skog, så behöver inte såret lappas ihop. Borttagandet av naturmarken kan inte kompenseras. Skogsområdet är redan ganska tyst. Bullret ökar genom nya boende och trafik. Bra med lekytan i område A. Möjligt med boll- och lekplats vid föreslaget ställe för ny bollplan.

Kerstin Rönnberg (Nybohovsgränd 12) Protesterar mot det planerade höghusbygget. Sjön trekant och grönskan är det finaste vi har att titta på här uppe.

Michael Granzell (Nybohovsbacken 54) Förslaget är ett mycket omfattande ingrepp i miljön för de boende. Störning för de gamla. Ett mer nedtonat ingrepp måste få genomslag. Annars riskerar vi att förstöra naturvärden och befintlig boendemiljö.

Katarina Beck-Friis (Nybohovsgränd 20) På grund av läget nära E4 behöver man bevara de grönytor som finns. Under flera år har byggnation ägt rum här, vilket medfört väsentliga olägenheter. Vädjar att man avstår från byggnationen.

Henrik Holmer (Nybohovsgränd 13) välkomnar på alla sätt planerna på att bygga bostäder i Nybohovsbacken. Det är ett unikt värde och en rättvisefråga med den storslagna utsikten. Med planerad bygghöjd på berghusen förlorar många på de lägre våningsplanen på Nybohovsgränd sin utsikt. Rita om och gör lägre, inte över p-ytans stödmursvägg. Djupt olyckligt om man bygger bort möjligheten att beskåda fyrverkerier från parkeringsplatsen.

Ingrid Larsson (Nybohovsgränd 8) Hur har man tänkt? 18 nya hus, upp till 7 våningar, 200 lägenheter. Utredning från 1998 beslöt att berget var odugligt att bygga på i sluttningen. Har köpt lägenhet med en fin utsikt. Parkering av bilar – fullt i backen och gränden. Hissbanan räcker inte till. Många synpunkter på det planerade borttagandet av skog och grönska. Ber er tänka om.

Kim Gröndin (Nybohovsgränd 36) tycker planerna är bra, ett lyft för hela området. Bra att det inte påverkar den del av grönområdet idag verkligen fungerar som en lunga. Positivt att Nybohovsbacken blir smalare.

Marie-Louise Allberg (Liljeholmstorget 84) Mycket positivt med de nya planerna att bygga bostäder upp mot Nybohov. Blir också en uppfräschning av skogspartiet, så det blir mer parkliknande. Det kan bara höja attraktionen för hela Liljeholmen.

San & Lars Malmström (Nybohovsbacken 71) Protest i starkaste mån mot byggandet av 19 eller 21 byggnader i Nybohov. Samrådet var oklart och hade bristande information. Att göra mera intrång i naturen runt sjön är kortsiktigt och går aldrig att ändra. Under hela 2000-talet levde Nybohovsborna med stambyten, bostadsbygge och sedan gallerian. Tänk om.

Ingegerd Pihlsgård (Nybohovsbacken 4) För hög exploateringsgrad med för många och för höga hus, särskilt uppe i backen. Protest mot stadsbyggnadsnämndens ändrade förslag. Konsekvensutredningar av miljö- och folkhälsoperspektiv efterlyses. Parkeringsproblem är redan i dag betydande. Hissbanans kapacitet är redan nu otillräcklig. Reviderat förslag efterlyses, förhoppningsvis med färre och lägre hus och bevarande av grönområden byggt på konsekvensutredningar. Av stor vikt för oss boende att få ha kvar utsikten. Genomfört samråd fungerade ej. Bevara området längst i söder närmast befintligt hus som friyta enligt tidigare modellfoto. Höjden på stadsvillorna ska minimeras med tre våningar. De tre övre huskropparna ska utgå. Parhusens höjd bör minska med två våningar.

Ingegerd Pihlsgård (Nybohovsbacken 4) Förslaget i befintligt skick avstyrks. Exploateringsgraden är för hög. För många, för höga hus och för stor inverkan på grönområdet. Stadsvillorna ska sänkas med två våningar. De tre översta huskropparna ska utgå. Parkhusens höjd bör minska med två våningar. Icke acceptable påverkan med ökat buller, avgasutsläpp, parkeringsproblem och försämrad utsikt. Viktigt att intrång i befintliga grönområden reduceras.

Jeremy Bush (Nybohovsgränd 18) Egentligen inte emot att bygga på Nybohovsbacken. Men varför måste de vara så höga? Tar säkert bort mycket av den underbara utsikten. Lägenheten kommer inte vara värd lika mycket som förut.

Cecilia Hanzon Tänker man på hur de fina grönområdena kommer att slitas när det byggs mer. Finns det ett helhetsperspektiv och en konsekvensanalys? Nu räcker det med stora planer för närområdet. Ta inte grönområdena i anspråk.

Eric Idebro Många, särskilt vi yngre gillar planerna. Ta gärna det i beaktande.

Rudolf Thelander (Nybohovsbacken 61) Tio års byggterror, giv oss tio års lugn. Bergbanans kapacitet räcker ej. Ordna vändslinga för byggtrafik i övre delen av Nybohovsbacken, före huspassagen. Förskola på parkeringshus innebär ökade olycksrisker. Slopa biltrafik – det finns ett berggarage rymmandes 900 bilar. Bygg området i en etapp start hösten 2020.

Martin Håkansson (Nybohovsgränd 13) I huvudsak positiv till en uppfräschning av området kring Nybohovsbacken. Svårt att avgöra hur mycket bergshuset kommer skymma utsikten för Nybohovsgränd 9-15. Önskar tydligare förklaring. Planerna för område C känns mycket tveksamma. Projektet är okoordinerat med galleriabygget som inneburit inskränkningar, sprängningar, trafikomläggningar och buller. Man måste kunna fräscha upp backen på andra sätt än att helt förändra bilden och ta bort de bullerskydd som grönområdena innebär.

Anita Mårtensson (Nybohovsgränd 22) Vill inte ha fler hus i Nybohov. Behöver lite gröna stråk. Har bott i ett byggområde med allt det innebär i tillräckligt många år. Hissen orkar inte med mer folk. Protesterar mot bebyggelsen.

Nina Hjerpe samt 111 namnunderskrifter Bevara detta enormt viktiga underbara område som det är i sin helhet. Det är oersättligt och betyder så mycket för vår livsglädje och rekreation. Träd och övrig växtlighet är nödvändigt för syrets skull, vilket påverkar alla människor och djur.

Emil Lahtinen Thuvander (Nybohovsbacken 65) Idén att bygga längs nedre delen av Nybohovsbacken är utmärkt. Det bästa vore en stadsliknande gata med publika verksamheter i gatuplan. Istället för att avverka eckbacken bör man utnyttja den fantastiska potentialen. Snedställda p-platser längs Nybohovsbacken vore bra.

Irene & André Warren (Nybohovsgränd 8) Nybohovberget var täckt med skog. Av det som är kvar skulle många träd fällas. Vad händer med stigen nedanför och parallellt med Nybohovsbacken? Liljeholmen/Nybohov är nu exploaterat till max. Ändå finns ett fint skogsparti kvar som skulle skövlas. Stopp.

Ian MacKey (Nybohovsbacken 29) Man har nu helt sonika antagit att den redan befintliga bebyggelsen i backen, men också den tillkommande i södra delen inte kommer att medföra sådan miljöpåverkan som åsyftas i PBL 5:18 eller MB 6:11. Trots att in- och utfarter till bergsgaraget finns i nedre delen av Nybohovsbacken. Förslaget utökar Nybohovsbacken med ytterligare trafik och p-platser. Helt oacceptabelt med hänsyn till buller och avgaser. En miljökonsekvensutredning önskas, med sikte på hur de båda planerna sammantaget inverkar på miljö. Liggande förslag bör till dess frysas.

Lars Lindén (Nybohovsgränd 6) Att alla grönområden bebyggs är beklagansvärt. Hissbanan är helt underdimensionerad redan i nuläget. Att parkera en bil på gatan i Nybohov är nästan omöjligt. Stoppa utbyggnaden genast.

Anna Lahger (Nybohovsbacken 83) Som komplement till protester mot planerad bebyggelse vid Nybohovsbacken framförs ytterligare argument mot exploatering av grönområdet kring fotbollsplanen. Värdet naturområdet har kan inte kompenseras med anlagda planteringar. Förslaget sänker statusen på området.

Göran & Lars Sundelind (Nybohovsgränd 12) Om berghuset genomförs finns risk att den unika panoramautsikten från Nybohovsgränd 2-24 kraftigt begränsas eller helt försvinner. En bärande idé för Nybohovsberget var att alla lägenheter skulle ha fri utsikt. Om byggnationen begränsas höjdmässigt så att utsik-

ten inte påverkas, finns inga invändningar mot byggnationen på södra sidan. Behovet av ett mindre antal attraktiva bostäder måste vika för behovet av att bevara stadens gröna lungor. Grönmarken som omfattar Trekanten med skog längs Nybohovsberget och den gröna dalgången fram till Vinterviken bör inte röras. Med tanke på de många bostäder som byggs i närområdet med tusentals nya boende har behovet av närliggande gröna lungor snarare ökat.

Maria Perers (Nybohovsbacken 80) Det liggande förslaget om nya bostäder och förskola kommer förändra och förstöra upplevelsen både för oss som bor här och alla som nyttjar området kring Trekanten för rekreation. Att bygga förskola och parkhus för med sig fler bilar och bryter sönder en välbehövlig oas. Den häftiga kontrasten mellan betongen och skogen ska inte förtas av de planerade parkhusen och höjden på berghusen. Yrkar att skogsområdet runt bollplanen inte alls bebyggs. Nybohovsbacken byggs försiktigare och husens höjder understiger parkeringens mur så att den fria utsikten över stan från Nybohovsgränd bibehålls.

Päivikki Jokirinne (Nybohovsgränd 42) Det största problemet är trafiken runt Nybohov. Nybohov är omringat av stora vägar. Den enda öppningen mot naturen är skogen. Hur blir det i framtiden med de asfalterade promenad- och cykelvägarna? Missbrukarna vid Trekanten har inte med Nybohov att göra utan beror på Systembolaget. Om skogen/parken känns otrygg – förbättra belysningen. Man bygger inte bort brottslighet. Planerade hus vid Nybohovsbacken är för många och för stora. För lite hänsyn tas till befintliga hus. Önskar att en konsekvensbeskrivning görs om hur miljön för de boende i Nybohov påverkas av ökad bebyggelse vid Nybohovsbacken. Yrkar att byggplanerna i skogen utgår.

Katrin Kasström & Magnus Blomdahl (Nybohovsgränd 14) Byggnationsplanerna är okänsliga. Ingen med reell kännedom om Nybohov har utformat dessa. Den planerade bebyggelsen i Nybohovsbacken är dock välbehövlig. Husen som planeras byggas är till antalet för många. De kan inte på ett naturligt sätt smälta in i Nybohov. Fyra huskroppar på vardera sidan av Nybohovsbacken är det största antal byggnader som kan byggas. Protesterar mot att etagevåningarna sticka upp över parkeringen. De förstör områdets karaktär och nybohovsbornas utsikt. Skogen ska få vara kvar utan att exploateras av byggnation. Bollplanen kan byggas om i samarbete med Nybohovsskolan som har både fotbolls- och friidrottsprofil. Den nya bollplanen, som planeras är en ogenomtänkt idé som förstör barnens pulkabacke.

Yvonne Andersson (Hägersten) Träden, ekarna. Kulturarv? Låt så många fullvuxna träd som möjligt få leva kvar. Förhoppningsvis blir området vackrare och ger mer karaktär, trivsel och harmoni. Husen högst upp ger en viss öststatskänsla. Mera färg och jam.

Yttranden före och efter samrådsskedet:

Else Jermo (090116)

Tor och Maria Dal (2008-02-20)

Ingegerd Pihlsgård (2009-03-26)

Marianne Sundberg samt protestlistor med 229 namn (2009-05-15)

Brf Nybohov 1, Christofer Lewald (2009-05-15)

John & Sofia Tapper (091020)

7. Remissinstanser och övriga intresseföreningar

Trafikkontoret

Trafikkontoret anser att det föreslagna parkeringstalet om 1,0 ska inrymmas på tomtmark. En inventering av parkeringsplatser föreslås, på gatumark och tomtmark, i området för fortsatt planarbete. Enligt förslaget försvinner dagens 85 parkeringsplatser och ersätts med 55 – som även delvis inrymmer besöks- och boendeparkering för de planerade lägenheterna.

I genomförandebeskrivningen bör en uppskattad driftskostnad redovisas för ombyggda och tillkommande gator i projektet. Det är viktigt att planeringen av det som trafikkontoret kommer att överta och drifta planeras i nära samråd med trafikkontoret. En snöröjningsplan bör upprättas. Trafikkontoret är positiva till nedgrävda avfallsbehållare. En utredning önskas, som visar om de befintliga gatuträden klarar förväntade markförhållanden.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Tillstyrker fortsatt planarbete under förutsättning att hänsyn tas till ekmiljöer och att natur- och rekreationsvärden kompenseras, samt att tillgänglighet och parkering för cykel ges uppmärksamhet i planen. I det fortsatta planarbete bör staden som markägare även utreda vilken typ av tvätterier som bedrivits, eftersom risk finns för föroreningar.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen

För att åstad stadsdelar där människor med olika behov kan bo och leva, är det angeläget att vid planeringen avsätta såväl lokaler som lägenheter för sociala ändamål. För att staden ska klara utbyggnaden av bostäder inom funktionshindersområdet är det angeläget att i alla planförslag se till att den här kategorin bostäder byggs i tillräcklig omfattning.

Flera aspekter än de som anges i planbeskrivningens avsnitt om tillgänglighet behöver tillgodoses, bla entréer och garageinfarter ska vara tillgängliga, sophanteringen ska ha tillgängliga lösningar, det ska finnas angöringsplatser intill entréerna och tillräckligt med handikapparkeringsplatser.

Exploateringskontoret

Föreslagen exploatering innebär att vissa delar innebär att tidigare obebyggda naturområden tas i anspråk. Förslaget innebär nya bostäder i ett attraktivt läge. Förskolan är ett välbehövligt tillskott i området. Bebyggelsemiljön närmast Nybohovsbacken bedöms få en förbättring genom att gaturummet förändras från förortsmässig genomfartskaraktär till bostadsgata med stadsmässiga kvaliteter och trädplanteringar. I det område där parkhusen föreslås anser exploateringskontoret det angeläget att exploateringen sker med stor varsamhet. Så många träd som möjligt bör bevaras och särskilt värdefull vegetation skyddas.

Stockholms brandförsvaret

Brandförsvaret förutsätter att beaktande tas till räddningstjänstens möjlighet för tillgänglighet till idag befintliga fastigheter under byggtid.

AB Stokab, Nät

Ser fram emot att delta i ledningssamordning då befintliga kablar finns i området som ev måste flyttas. Har för avsikt att ansluta samtliga fastigheter.

Fortum Distribution AB/nätplanering

Åtgärder i Fortums befintliga anläggningar utförs efter beställning till Fortum Distribution AB samt bekostas av byggherren. Om planförslaget genomförs, medför detta att befintliga elledningar måste flyttas. Befintliga elledningar som hamnar under planerade vägar, behöver kompletteras med rör-skydd. Plankartan behöver kompletteras med u-områden.

Stockholms Stadsmuseum

Parkhusens höjd bör minimeras så att de inte överstiger trädtopparna. Det är viktigt att den planerade bebyggelsen inte stör intrycket av den befintliga bebyggelsen på berget. De tre övre stadsvillorna ligger mycket nära den befintliga bebyggelsen och bör utgå. Berghusens höjd bör särskilt studeras så att den inte konkurrerar med befintlig bebyggelse. Den fd panncentralen och tvätteriet tillhör den ursprungliga bebyggelsen från 60-talet och bör bevaras. Det är angeläget att värna om den visuella kontakten mellan Liljeholmstorget och Nybohovsberget genom det släpp som i dag finns i den högre bebyggelsen invid tunnelbanestationen. Planerad bebyggelse ska anpassas i höjd så att Nybohovs tidstypiska och kulturhistoriskt värdefulla 1960-talsbebyggelse kan upplevas som en enskild enklav på det grönskande berget.

AB Svenska Bostäder och Besqab Projektutveckling AB

Den nya bebyggelsen kommer att binda samman Nybohov med Liljeholmen på ett naturligt, mer tryggt och småskaligt sätt. Vissa detaljer bör justeras i planförslaget. Förslag till kompletteringar och mindre ändringar i plankartan. Tidpunkten för utställningen bör rimligen kunna ske under kvartal fyra 2009. Förhoppning om att planen behandlas prioriterat.

Handikapprådet

Området är olämpligt att bebygga eftersom lutningen på gatorna inte uppfyller kraven enligt PBL. Om planerna fullföljs förutsätts absolut att det finns kommunala färdmedel. Även handikapparkeringsplatser minst 10 m från entréerna förutsätts. I garagen önskas takhöjd för vanbilar, handikapplatser intill hissar, hissförbindelse vid alla uppgångar och utrymningssäkerhet i garaget.

AB Stockholms Lokaltrafik

En buller-, vibrations och stomljudsutredning måste göras som SL måste få ta del av för att kunna yttra sig om planen. Ljudkraven från luftburet buller från tunnelbanespåren måste kunna innehållas även om spåren inte överdäckas. I nuläget anser SL att en skrivning om vibrationer ska läggas till stycket om störningsskydd i planbestämmelserna: Känsletröskeln för normalkänsliga personer avseende vibrationer från tunnelbanan får inte överskrida 0,3mm/s. Det är byggherrens ansvar att se till att eventuella buller- och vibrationsdämpande åtgärder vidmakthålls under byggnadernas hela livslängd. Plankartan och dess bestämmelser måste ses över och kompletteras.

SL behöver ta del av ytterligare redovisning innan en bedömning kan göras om exploateringen är genomförbar.

Nybohovsbacken trafikeras av buss linje 907 och ersättningsbuss vid de tillfällena driftstopp inträffar på bergbanan. Gatubredden ska vara 7 m för god standard för busstrafik.

Naturskyddsföreningen

Ianspråktagande av en del av Nybohovsbacken ses som positivt. Mycket negativt med ianspråktagandet av grönområdet norr om Nybohovsbacken. Förvånade över att exploateringen drivs igenom utan programsamråd. Önskar se en mer utförlig motivering till varför planförslaget ej utgör betydande miljöpåverkan. Naturvårdsverket menar att området norr om Nybohovsbacken ger möjlighet att uppleva vild natur. Olyckligt att ändra karaktären från skog till park. Slutsatsen borde vara att område C inte ska exploateras enligt naturvärdesutredningens skrivelser. Kompensationsåtgärderna som föreslås anses inte tillräckliga. Grönområdena borde ses som en icke förnyelsebar resurs.

Planeringen strider mot gällande översiktsplan. Parkeringstalet om 1,0 borde sänkas ordentligt.

AB Fortum värme

Har fjärrvärmeledningar i området som är redovisade i osäkert läge. Dessa behöver troligen flyttas och lägesbestämmas i god tid innan planerade fastigheter byggs. Detta bekostas av staden enligt markavtal.

Stockholm Vatten

En spillvattenledning som finns i planområdet måste flyttas alternativt flyttas husen. För den norra husgruppen måste spillvattensanslutning ske till bef. avloppstunnel. Vattenförbindelse till samma område sker via stickgatan till Nybohovsbacken. Lokalt omhändertagande av dagvattnet ska tillämpas inom området. Servitutsavtal måste tecknas gällande va-ledningar och tunnlar alternativt bildande av ledningsrätt.

Hägersten-Liljeholmens stadsdelsnämnd

Förvaltningen ser i huvudsak positivt på den föreslagna bebyggelsen och lämnar synpunkter på rekreation, förskola och grönkompensation. Gatumiljön längs Nybohovsbacken kommer troligen att upplevas som både trivsammare och tryggare. Det finns ett stort behov av förskoleplatser i området. Förskolan täcker ett mycket lokalt behov, främst runt torget och den föreslagna bebyggelsen vid Nybohovsbacken. I fråga om intrånget i naturmarken förutsätter förvaltningen att det yttersta görs för att en så anpassad placering av husen som möjligt samt en skonsam hantering under byggtiden.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Enligt Skönhetsrådets bedömning kan viss bostadskomplettering ske i Nybohov under förutsättning att de tillkommande byggnaderna placeras och gestaltas så att de fungerar i den befintliga miljön. Ny bebyggelse bör förstärka Nybohovs stadsbyggnadsidé, inte förminska dess verkan. De tre delområdena i planförslaget har varken plan- eller gestaltningsmässigt några beröringspunkter

med befintlig bebyggelse. De utformningsprinciper som präglar Nybodahöjden bör inte komma ifråga på Nybohov. Utöver de naturmässiga aspekterna med intrånget i naturmarken och trädfällningarna i ekskogen, finns flera skäl att ställa sig kritisk till delområde C. Sluttningen är ett starkt stadsbildsmotiv. Av samma skäl är område B tveksamt. Rådet anser däremot att en förtätning av område A skulle vara fullt möjlig, förutsatt att byggnadshöjderna sänks en våning och att bebyggelsen gestaltningmässigt får ett annat uttryck.